

Vedlegg 1:

Teoretikere og deres bidrag til militærstrategien. Kilde: forfatterens sammendrag og Boyd (2005)

Ssu-ma Jang-chü, *The Methods of the Ssu-ma*, ca. 400 f.Kr.:

Teksten drøfter lovgivning og reguleringer, statlig politikk, militær organisering, militær forvaltning, disiplin, kjerneverdier, nasjonal strategi og strategisk tenkning.

Teksten postulerer at krigføring er avgjørende for statens eksistens og for å sikre fred i riket. Ved krigføring kan man nytte de midler som må til for å tukte ondskapen og berge de undertrykte. Teksten taler for rettskaffenhet og human statsledelse, men understreker likevel at politisk makt bunner i bevisst utnyttning av styrke. Krigføringens viktigste prinsipper og elementer beskrives som følger:

- trening og opplæring kommer først
- kampvilje og pågangsmot
- kampløst

Sun-Tzu, *Art of War*, 550–300 f.Kr.:

Teksten er gjennomgående analytisk og vektlegger grundig planlegging og utforming av overordnet strategi før felttog.

Tekstens målsetting var å manøvrere hæren i en posisjon som ga så store taktiske fordeler at hærens angrep og følgene av dens «strategiske maktkonfigurasjon» ville ha en effekt som om voldsomme vannmengder flommet nedover fjellsidene. Alt fra fornuftig utplassering av troppene og å skape en hensiktsmessig «maktubalanse», rette kreftene mot konsentrerte mål, utnytte fordeler i terrenget og styrke troppenes kampvilje ville rettes mot denne målsettingen, med det ønskede siktemålet for øye.

Wu-tzu, rundt 450–350 f.Kr.:

Teksten drøfter seks områder:

- behovet for militær makt
- foranstaltninger i alle sammenhenger
- folket danner fundamentet
- trening og samhold
- utvelgelse, evaluering og motivasjon
- krigføring og kamp

Sun Bin, ?–316 f.Kr.:

Sun Bin Bing Fa regnes som en militær avhandling skrevet av Sun Bin. Etter Han-dynastiet antok man at denne teksten hadde gått tapt. Selv om det fantes mange henvisninger til *Sun Bin Bing Fa* i eldre tekster, antok en del senere historikere at teksten aldri hadde eksistert eller ganske enkelt var en forfalskning. I april 1972 fant arkeologer et gravkammer i fylket Linyi i Shandong-provinsen. Gravkammeret inneholdt flere fragmenter av sentrale skriftruller som ble begravet under Han-dynastiet. Blant skriftrullene var også en kopi av *Sun Bin Bing Fa*.

Ifølge gamle tekster inneholdt den opprinnelige *Sun Bin Bing Fa* 89 kapitler, mens de gjenfunne tekstrullene inneholder bare seksten verifiserbare kapitler. Ettersom gravkammeret også inneholdt fragmenter av *Art of War*, kan det hende at noen av kapitlene egentlig er tapte kapitler fra *Art of War*.

Denne gjenfunne teksten ga historikerne et nytt og annerledes perspektiv på slaget ved Guiling og slaget ved Maling. *Sun Bin Bing Fa* avviker dessuten fra *Art of War* på ett viktig strategisk punkt – mens Sun Tzu frarådet bruk av beleiring i krigføringen, inneholder *Sun Bin Bing Fa* en rekke tips om angrep på beleirede byer. Dette kom parallelt med en strategisk overveielse av krigføring ved beleiring i de senere stadiene av den såkalte krigførende staters periode.

Wei Liao-tzu, rundt 350–250 f.Kr.:

Teksten hevder at selv om det er mye som kreves for å lykkes militært, avhenger alt av skikkelige forberedelser og grundig planlegging kombinert med omhyggelig evaluering av fienden og situasjonen på slagmarken.

Heller enn å plyndre og herje, slik Sun-tzu fremholder, bør hæren ifølge denne teksten føre seg på en slik måte at det i størst mulig grad demper fiendens motstand og forsøker å få fienden til å overgi seg til den humane herskeren som vil la dem få komme tilbake til sine landområder.

Teksten understreker betydningen av straff og belønning, med streng avstraffing av selv de med høyest rang og belønning av de lavere rangerte, og aldri benådning for forseelser. Atferdsregler samt lovgivning og regelverk må være helt klare og bekjentgjort for alle. Avvik fra reglene tolereres ikke, og straff og belønning iverksettes umiddelbart.

Teksten hevder at hærens kampånd og pågangsmot avgjør resultatet på slagmarken og skisserer dermed en detaljert kamppsykologi som starter med det grunnleggende problemet med folkets frykt for fare og ønske om ikke å dø, selv for sitt eget fedreland. Teksten hevder at man ved å bygge opp folkets troskap overfor sin hersker og soldatenes kjærlighet til sin hærfører, og så kombinere den derav følgende positive motivasjonen med frykten for en streng og uavvendelig straff, vil kunne dyrke frem en mektig, svært disiplinert hær.

Ifølge teksten oppnår man ingenting uten menneskelig innsats; lederen må derfor sikre at staten etablerer regler og iverksetter en praksis som harmonerer med den rådende situasjon og utnytter det menneskelige potensial best mulig. Dette oppnår man ved å utvikle en enestående indre styrke. Målet er ifølge teksten en hær preget av fullstendig disiplin og integrasjon som kan utplasseres med stor fleksibilitet og dermed brukes til å gjennomføre komplekse stridsplaner. Taktikken vektla tempo, list, maktkonsentrasjon, angrep mot svake punkter og unngåelse av sterke, handling basert på mest mulig komplett innhentet informasjon, ta og holde på initiativet, og alltid være aktiv heller enn reaktiv eller passiv. Når denne tenkte hæren som teksten beskriver, er et faktum, kan det gi store resultater selv med liten innsats.

T'ai Kung, *Six Secret Teachings*, rundt 500–300 f.Kr.:

Six Secret Teachings er den eneste militære klassikeren som er skrevet med utgangspunkt i revolusjonær aktivitet, før Mao Tse-Tungs *On Guerrilla Warfare*. Chu-rikets målsetting var intet mindre enn en å omvelte dynastiet. For å nå dette målet måtte de perfektionere sin bruk av den tidens midler og teknologi og jobbe systematisk med politiske tilnærminger, strategier og en stridstaktikk som aldri før hadde vært brukt i kinesisk historie. Chus konger måtte nøye seg med begrensede ressurser og innskrenkede krefter i sine angrep på en fullstendig overlegen, solid befestet fiende med hærer og felttog som i antall antakelig overgikk hele befolkningen i Chu. Læren i *Six Secret Teachings* kan ifølge Sawyer oppsummeres som følger:

- Samfunn
 - gagne folket
 - etablere et solid byråkrati og kontrollapparat
 - sympatisk hersker som fremstår som personlig eksempel
 - total krigføring
- Forsvar
 - generalen velges med omhu, investeres skikkelig i og gis absolutt myndighet over alle militære spørsmål; må ha de egenskaper som kreves for å lykkes, og ikke egenskaper som kan føre til det motsatte
 - organisering og samhold
- Stridstaktikk

Huang Shih-kung, *Three Strategies*, rundt 100–0 f.Kr.:

Teksten handler i all hovedsak om statsledelse og militær forvaltning og kontroll. Teksten slutter seg til teorien om historisk nedgang (altså at alt var bedre i gamle dager og blir verre i fremtiden), men betrakter det som et syklisk mønster. Basert på dette perspektivet anfører teksten nødvendigheten av å fremdyrke dyd samtidig som myndighetene må iverksette en offensiv politikk for å takle nedgangstider. Teksten fremholder konfusianske tiltak for å fremme folkets materielle velferd og skape frivillig troskap. Hersker og general må gjøre det de kan for å dempe lidelsen, eliminere det onde og øke velstanden. De bør dermed begrense skattlegging og arbeidsbelastning, ikke skape forstyrrelser i viktige dyrkingssesonger, og bygge opp under stabilitet og fred. Verneplikt danner grunnlaget for militær styrke, og evne til å forsvare staten er viktig.

Hæren brukes minst mulig, men når det er absolutt nødvendig for å sikre staten, forsvare sivilisasjonens prinsipper og verne om liv, skal enhver beslutning om å bruke hæren, iverksettes med besluttosomhet.

Teksten drøfter relativt inngående problemet med motivasjon og retter oppmerksomheten mot hele spekteret av ikke-adelige, byråkrater, ministere, generaler, offiserer og soldater. Teksten identifiserer rundt 20 individtyper med sine utpregede egenskaper eller atferdsmessige tendenser og hvordan hver type kan utnyttes til statens fordel.

De viktigste militære prinsippene som teksten trekker frem, er god ledelse, hurtighet, integritet og balanse, og det harde og det myke. Kunnskapen dreier seg hovedsakelig om flytende overganger og riktig bruk av de fire ytterpunktene mykhet, hardhet, svakhet og styrke.

T'ang T'ai-tsung og Li Wei-kung, *Questions and Replies*, rundt 600 e.Kr.:

Teksten er et sammendrag av tidligere arbeid komplettert med empiriske kommentarer om de ulike strategiene, fremført og testet basert på forfatterens personlige erfaringer.

Teksten er svært leseverdig – den tilfører ingen nye prinsipper, men gir empirisk bekreftelse på de som allerede er innført.

Alexander
Hannibal
Belisarios
Timur Lenk

Tidlige hærførere later til å rette seg etter Sun Tzus tankegang.

Vestlige hærførere er mer direkte opptatt av å vinne slaget.

Tidlige hærførere fulgte i større grad Sun Tzus tanke om å knuse motstanderen før kampen. Cheng/ch'i-manøvrer brukt av tidlige hærførere for å avdekke fiendens styrker og svakheter (å la cheng) for å utnytte disse og sette inn det avgjørende støtet (via ch'i).

Dsjengis-kan og mongolene:

Mål: Erobring som grunnlag for å skape, bevare og utbre den mongolske nasjonen

Viktigste asymmetrier:

- overlegen mobilitet
- overlegent samband
- overlegen etterretning
- overlegen ledelse

Bredt atskilte strategiske manøvrer med tilhørende tips og triks, lokking og retrett, slagkraftige taktiske støt og virvlende omringninger for å avdekke og utnytte motpartens svakheter og sårbarheter, dette kombinert med:

- Nøye uttenkt og tilmålt bruk av propaganda og terror for å utnytte tvil, frykt og overtro hos motstanderen til å undergrave fiendens besluttsomhet og motstandskraft,
- ved å utnytte sin overlegne ledelse, etterretning, samband og mobilitet parallelt med at man spilte på motstanderens frykt og usikkerhet ved bruk av propaganda og terror, opererte mongolene med utgangspunkt i fiendens kjede av observasjon, orientering, beslutning og handling,
- mongolene var i mindretall, men ga inntrykk av å ha en grusom styrke – som tilsynelatende dukket opp av ingenting, men likevel var overalt,

med andre ord, undergravende propaganda, smarte triks, hurtige manøvrer og godt beregnet terror skapte ikke bare sårbarheter og svakheter, men også en moralsk svekkelse som tappet fienden for all besluttsomhet og skapte panikk og sammenbrudd.

Den vestlige tradisjonen

I Vesten var strategitankegangen sterkt påvirket av Xenophon, Polybius og Vegetius:

Richard Løvehjerte bar med seg denne teksten overalt på sine felttog, i likhet med sin far, Henry II. Rundt 1000 e.Kr. var dette favorittlesestoffet til Fulk (den sorte) Nerra, den habile og grusomme greven av Anjou. Det sirkulerte utallige kopier av manuskriptet på Karl den stores tid, og et av dem ble av sin hærfører betraktet som en livsnødvendighet. Vegetius var nærmest enerådende i tusen år.

Vegetius fremsetter som sitt mål å samle og oppsummere eldgamle manuskripter og regler om militær praksis og kunnskap som dannet grunnlaget for det gamle Romerrikets vekst og storhet. Ifølge ham selv var hans viktigste kilder Cato den eldre, Cornelius Celsus, Paternus og Frontinus, samt Augustus', Trajans og Hadrians reguleringer og bestemmelser.

Teksten er full av maksimer som har gått inn i dagligtalen: «Hvis du ønsker fred, vær da rustet til krig», «Omgitt av fred oppleves krigen så fjern at den ikke en gang ofres en tanke», «Få menn er født modige; mange blir det ved trening og disiplinærmakt», osv.

Saxe
Bourcet
Guibert
Du Teil

- planlegge med flere avdelinger
- troppens mobilitet/flyt
- samhörighet
- spredning og konsentrasjon
- true alternative mål ved å operere på linje
- rette all direkte artilleriild mot viktige punkter som skal erobres

Niccolo Machiavellis *Fyrsten*:

Her nedfelte han regler for dannelsen av en mann som skal skape, utbre og opprettholde en sterk og stabil stat.

Dette gjøres hovedsakelig i form av ren faktapresentasjon, en presentasjon som er fortettet og kritisk, men basert på menn og ting slik de faktisk var.

Det etiske aspektet er fullstendig utelatt; det sosiale og økonomiske nesten fraværende.

Perspektivet er utelukkende politisk og handler om at alt annet med dette postulerede styret vil vokse og gro.

Kun én stor bok i verden er mindre i omfang enn *Fyrsten*, og det er Sun tzus *Art of War*.

Ingen annen stor bok er klarere, mer direkte og enklere formulert enn *Fyrsten*.

Ingen stor bok har skapt mer voldsom, ondskapsfull og til og med voldelig strid fra det øyeblikket den ble utgitt til i dag.

Fyrsten har sammen med *Art of War* antakelig hatt en større direkte innvirkning på virkeligheten enn noen andre bøker i hele verden.

Niccolo Machiavellis *Krigskunst*:

Teksten er sterkt påvirket av Vegetius, Frontinus, Polybius og Livy.

Teksten dreier seg i all hovedsak om en eksisterende hærs opprinnelse, karakter og disiplin.

Machiavelli etablerer den fatale feilen i Italia å skille det sivile fra det militære og omdanne sistnevnte til en handelsvare i den forstand at soldaten blir et udyr og den vanlige borgeren en reddhare. Løsningen som foreslås, er kort og godt et vernepliktssystem. Alle arbeidsføre menn mellom 17 og 40 bør trenes på spesielt angitte dager og være i konstant beredskap. En eller to ganger i året må hver bataljon mobiliseres og manøvreres som om det var krig. Disiplinen må være fast og streng. Mennene må ikke bare være robuste og godt trente, men først og fremst rettskafne, ærbare og innstilt på å ofre seg for fellesskapet. Plikten og den edle viljen til oppofrelse for fedrelandet må fylle dem i en slik grad at de vil kunne føre fienden bak lyset, belønne fiendens desertører og engasjere spioner, men samtidig er i stand til å la «et epletre tungt av frukt stå urørt midt i leiren». I krig må denne hæren ledes av én og bare én hærfører, og når freden igjen senker seg, må de kunne vende tilfreds tilbake til sine takknemlige medborgere og hverdager.

Med dette forslaget brøt Machiavelli med fortiden og med alle organisasjoner i sin tid.

Teksten er delt inn i sju bøker. En stor del av tredje bok dreier seg om det destruktive ved et tenkt slag sett fra tilskuerens ståsted, og retter oppmerksomheten mot de menneskelige kvalitetene som krigen krever: mot, underkastelse, engasjement og grusomhet.

De andre bøkene dreier seg først og fremst om tekniske aspekter ved militær organisering – våpen, oppakning, kommandolinje, befestning.

Den eneste innsigelsen som kan fremføres mot teksten, er Machiavellis manglende evne til å inkorporere effekten av den teknologiske utviklingen innen krigføring, dette til tross for at han var omgitt av den i form av krutt og artilleri.

Napoleons *Art of war*:

Plan og løsning:

- utarbeide en plan med tilhørende varianter som korresponderer med sannsynlige og mulige handlinger; bruke etterretnings-/rekonoseringssenheter (spioner, agenter, kavaleri, osv.) i på forhånd bestemte retninger for å avvise eller bekrefte hypoteser om fiendens bevegelser og på den måten dempe usikkerheten og forenkle egne planer i tillegg til å avdekke motstanderens planer og intensjoner

Sikkerhet:

- generere feilinformasjon, iverksette knep og omorganisere sammensetningen av større formasjoner for å forvirre og lure fiendens agenter, spioner osv.; bruke dekningspatruljer med kavaleri, infanteri eller begge deler og utnytte naturlige hjelpemidler som terreng, vær og mørke til å dekke til utplasseringer og holde forflytninger skjult for fienden

Strategisk spredning og taktisk konsentrasjon:

- forlenge og deretter korte inn intervallene mellom maktkomponenter raskt og urytmisk for å tilsløre/forvrengte strategiske gjennombruddsmanøvrer, men raskt rette all taktisk innsats i et konsentrert slag mot det avgjørende punktet

Iherdig offensiv aksjon:

- ta initiativ fra første stund ved å angripe fienden med et stadig skiftende kaleidoskop av (strategiske) forflytninger og avledninger for å forstyrre fiendens aksjoner og planer og slik skape psykologisk ubalanse og holde på initiativet

Strategisk tema:

- bruke forent (eller enkeltstående) operasjonslinje som grunnlag for gjensidig støtte mellom atskilte nærliggende og etterfølgende enheter
- true (og prøve å ta) motstanderens samband for å hindre dennes tropper i å skaffe støtte og forsterkninger utenfra og tvinge dem til å kjempe under dårlige forhold ved følgende tiltak:
 - bruke troppefraksjoner til å holde på eller avlede fiendens oppmerksomhet – ved finter, demonstrasjoner, låsemanøvrer, osv.
 - utnytte «ytre manøvrer» mot eksponerte flanker eller «indre manøvrer» mot et svakt punkt til å sette (det meste av) troppene inn mot motstanderens flanke og baktropp
- etablere støttende «operasjonssentra» (baser) og alternative sambandslinjer og holde dem (i hvert fall noen av dem) trygge og åpne for å opprettholde manøvreringsevnen

Carl von Clausewitz' *On War*, 1832:

Mål:

- «Gjøre fienden maktesløs» – ved å «destruere hans bevæpnede styrker»

Krigens karakter/vesen:

- en politisk handling å tvinge sin vilje på andre ved bruk av vold
- duell eller menneskelig samspill rettet mot et levende objekt som reagerer
- usikkerhet om hvorvidt informasjon hindrer energisk aktivitet
- psykologiske/moralske krefter og effekter (fare, intelligens, følelsesmessige faktorer ...) vil enten forhindre eller stimulere til aktivitet
- friksjon (samspill mellom mange faktorer, deriblant de ovenstående) hindrer aktivitet
- geniet (harmonisk balanse mellom sinn og temperament som gjør at man overviner friksjonen og utmerker seg i den komplekse krigens aktivitet) endrer operasjonenes vesen og forstørker dem

Strategi

- utmatte fienden ved å få denne til å øke innsatsen
- finne tyngdepunktene som all styrke/forflytning avhenger av, og om mulig spore dem tilbake til ett enkelt tyngdepunkt
- rette all innsats mot disse sentrene, i færrest mulig aksjoner
- i størst mulig grad underordne alle mindre, eller sekundære, aksjoner
- forflytte seg med høyeste hastighet
- søke det store slaget (med overlegent antall og forhold som sikrer seier)

Jomini, 1861:

Mål:

- synliggjøre «hemmeligheten» om hvordan lykkes i krig

Kongstanke og tilhørende mekanisme:

- generalisere bruken av skjev formasjon, eller dragningsmarsj, som forbindes med kampene ved Leuctra og Leuthen
- dele feltet med sine komponenter (soner, fronter, posisjoner, osv.) i tre underavdelinger – sentrum og to fløyer – for å kunne bruke Leuctra/Leuthen-prinsippet i strategiske og overordnede taktiske manøvrer
- sette opp baser for operasjoner og (alternative) sambandslinjer for å stå fritt til å forme og endre flyten/retningen på operasjonene slik at man kan bruke strategiske og overordnede taktiske manøvrer à la Leuctra/Leuthen

Strategi / overordnet taktikk:

- forflytte mesteparten av troppene uavhengig og raskt (suksessivt) i retning av fiendens fraksjoner
- angripe der det rammer hardest – det vil si mot sentrum eller én fløy, eller sentrum og én ving samtidig
- om mulig beleire motstanderens samband (uten å miste sitt eget) og tvinge ham til å kjempe bakover, ved å angripe flanken og bakfra med det meste av troppene – samtidig som man om nødvendig bruker utskilte troppeavdelinger til å blokkere for forsterkninger og trekke oppmerksomheten til andre steder
- hvis fienden opererer med spredte tropper, trenger man inn i sentrum for å skille ut og knuse fiendens fraksjoner enkeltvis
- for å utflankere og snu (omringe) en fløy kan man satse på flankeangrep samtidig som man oppholder fienden i frontlinjen
- et angrep kan kjøres parallelt mot begge ytterfløyer, men ikke hvis angrepsstyrken er tallmessig like stor som eller mindre enn fienden

Emil Schalk, *Summary of The Art of War*, 1862:

«Tre hovedmaksimer går igjen i krigens vitenskap. De er:

- 1 – Konsentrer styrkene og sett alt inn mot bare én del av fiendens styrker.
- 2 – Angrip fiendens svakeste punkt – sentrum hvis fienden er spredt; flanke eller bakropp hvis fienden er konsentrert. Angrip fiendens samband uten å risikere eget samband.
- 3 – Uansett hva du gjør: Så snart planen er lagt og beslutning fattet om å følge denne, må det skje umiddelbart slik at du oppnår målet før fienden får mistanke om hva du planlegger.»

Mønstre for vellykkede militæroperasjoner basert på utviklingen siden slutten av 1800-tallet:

Formål:

- innskrenke motstanderens handlefrihet og samtidig utvide egen handlefrihet slik at du selv, men ikke motstanderen evner å håndtere begivenhetene/innsatsen etter hvert som de utspiller seg

Plan:

- teste og prøve ut motstanderen for å avdekke styrker, svakheter, manøvrer og intensjoner
- bruke en kombinasjon av teknikker som spiller på trusler, usikkerhet og mistillit med innslag av tvetydighet, knep og overraskelser for å undergrave motstanderens moral og desorientere og vri på motstanderens forestillinger, og på den måten tilsløre, forvreng, forstørre eget nærvær og egen innsats
- satse på initiativer (eller respons) som forventes minst av alt
- rette all kraft mot hovedinnsatsen samt annen (relatert) innsats og følge spor som åpner for mange hendelser, mange forgreninger og truer alternative mål
- følge minste motstands vei (for å forsterke og utnytte suksess)
- heller utnytte enn forstyrre eller ødelegge forskjeller, friksjoner, besettelser i motstanderens organisme som kompliserer dennes evne til å håndtere ting etter hvert som de utvikler seg
- omstyrte, desorientere, forstyrre, overbelaste eller ta motstanderens sårbare, men kritiske forbindelser, sentra og aktiviteter som skaper samhold og åpner for samstemt observasjon, orientering, beslutning og handling for å stykke opp organismen og skille ut gjenværende elementer for absorpsjon eller tilintetgjørelse

Handling:

- observere, orientere, beslutte, handle mer diskret, raskere og mer uregelmessig for å holde på eller ta initiativet samt forme og forskyve hovedinnsatsen: gjentatte og uventede utslag mot sårbarheter og svakheter eksponert ved denne innsatsen eller andre innsatser som binder opp, avleder eller forskyver motstanderens oppmerksomhet (og styrke) annet sted

Støtte:

- overlegen mobil sambandstjeneste
- bare helt essensiell logistikk for å sikre samstemt overordnet innsats og en fremdrift i operasjonene som står i forhold til tilgjengelige ressurser

Kommando:

- desentralisere, i taktisk forstand, for å anspore kommandører på lavere nivåer til å forme, styre og sette inn de brå/skarpe aksjonene som kreves for å utnytte mulighetene idet de oppstår
- sentralisere, i strategisk forstand, for å etablere mål, sikre ambisjoner som står i forhold til ressurser/talent, skissere fleksible planer, fordele ressurser og rette søkelyset mot overordnet innsats